

Lái xe hơi

CHĂM SÓC CHO NGƯỜI BỊ BỆNH SA SÚT TRÍ TUỆ

Thân nhân và những người chăm sóc bệnh nhân có thể lo âu về việc một người bị bệnh sa sút trí tuệ cứ tiếp tục lái xe. Tài Liệu Giúp Đỡ này mô tả những ảnh hưởng mà bệnh sa sút trí tuệ có thể gây ra đối với các kỹ năng lái xe và đề nghị những cách thức để giúp cho người lái xe đã được chẩn đoán bị bệnh sa sút trí tuệ.

Kết quả chẩn đoán bị bệnh sa sút trí tuệ không phải luôn luôn có nghĩa rằng người bị bệnh mất khả năng lái xe ngay tức thì. Tuy nhiên, bệnh sa sút trí tuệ gây ra tình trạng tổn hại không ngừng và không thể đảo ngược đối với chức năng hoạt động của trí tuệ. Bệnh sa sút trí tuệ có thể gây ra tình trạng mất trí nhớ, khả năng tập trung chú ý bị hạn chế và những vấn đề về thị giác. Dĩ nhiên điều này ảnh hưởng đến sự phán đoán và khả năng lái xe an toàn của một người. Khi khả năng này bị ảnh hưởng, người bị bệnh sa sút trí tuệ chẳng những sẽ là một nguy cơ cho bản thân họ mà còn cho cả những người khác qua hành động lái xe của họ.

Ở tất cả các Tiểu Bang và Lãnh Thổ, ngoại trừ Tiểu Bang Tây Úc, những người lái xe có nghĩa vụ phải khai báo với cơ quan cấp bằng lái cho họ biết về bất cứ tình trạng y khoa nào có thể ảnh hưởng đến khả năng lái xe an toàn của họ. Bệnh tiểu đường, một số chứng bệnh tim và bệnh sa sút trí tuệ tất cả đều là những tình trạng y khoa cần phải được tiết lộ bởi vì chúng có thể ảnh hưởng đến khả năng lái xe của người ta.

Nói chung, cơ quan cấp bằng lái xe thường sẽ thông báo cho người lái xe đi khám bác sĩ để được bác sĩ thẩm định xem có an toàn để cho người đó tiếp tục lái xe trong một thời gian hay không, sau đó cơ quan cấp bằng lái ở hầu hết các Tiểu Bang và Lãnh Thổ có thể áp đặt những điều kiện trên bằng lái của họ. Những điều kiện này có thể là họ chỉ có thể lái xe gần nhà, hoặc trong những thời gian nào đó hoặc với tốc độ dưới 100 cây số/giờ mà thôi. Người lái xe có thể bị bắt buộc phải tham gia những cuộc xét nghiệm y khoa và trải nghiệm khả năng lái xe vì bệnh sa sút trí tuệ sẽ làm cho khả năng của họ suy sụp qua thời gian.

Những đáp ứng cá nhân

Mục đích của việc chăm sóc cho người bị bệnh sa sút trí tuệ là hỗ trợ mức tự lực tối đa của họ trong mọi sinh hoạt. Đối với những người sống một mình hoặc tại những vùng nông thôn hẻo lánh không lái xe có thể là một điều đặc biệt khó khăn trong việc đối phó với cuộc sống. Không còn lái xe được nữa có thể là một mối đe dọa đối với sinh hoạt tự lực của nhiều người. Đối với người đang bị bệnh sa sút trí tuệ ở những giai đoạn ban đầu, quyết định phải thôi lái xe có thể được xem như là một sự khước từ tất cả và họ có cảm tưởng đang đánh mất khả năng tự chủ.

Mặc dù một số người sẽ nhận thấy sự suy giảm khả năng của họ, những người khác có thể không nhận thấy như vậy, hoặc nói một cách đơn giản họ quên rằng họ không còn có thể lái xe được nữa. Đối với một số người việc thôi lái xe làm cho họ cảm thấy nhẹ nhõm vì không còn phải đảm đương trách nhiệm lái xe nữa.

Những dấu hiệu báo trước rằng bệnh sa sút trí tuệ có thể ảnh hưởng đến khả năng lái xe của một người

Để giúp xác định rằng một người vẫn còn có khả năng tiếp tục lái xe an toàn hay không, hãy xét đến những dấu hiệu báo trước sau đây:

- **Thị giác.** Họ có thể thấy những vật đang tiến thẳng đến phía họ hoặc từ phía hai bên hay không?
- **Thính giác.** Họ có thể nghe âm thanh của những chiếc xe hơi đang tiến đến gần họ hay không, những tiếng kèn xe (horn) và còi xe cảnh giác (siren) hay không?
- **Thời gian phản ứng.** Họ có thể quẹo xe, ngừng xe hoặc cho xe tăng tốc một cách nhanh chóng hay không?
- **Giải quyết vấn đề.** Họ có bị bối rối và lẫn lộn khi nhiều sự việc diễn ra cùng một lúc hay không?
- **Khả năng phối hợp động tác.** Có phải họ trở nên vụng về và bắt đầu bước đi một cách khác lạ bởi vì

khả năng phối hợp động tác của họ bị ảnh hưởng hay không?

- **Sự lanh lợi.** Họ có nhận thức và hiểu những gì đang diễn ra quanh họ hay không?
- Họ có thể phân biệt được bên mặt và bên trái hay không?
- Họ có bị lẫn lộn trên những lộ trình quen thuộc hay không?
- Họ có hiểu sự khác biệt giữa lệnh đèn Ngừng Lưu Thông (Stop) và lệnh đèn Cho Phép Lưu Thông (Go) hay không?
- Họ có thể giữ cho xe chạy đúng làn đường hay không?
- Họ có thể đọc bản đồ hướng dẫn đường sá và lái xe theo đúng những lộ trình đường tránh (detour) hay không?
- Tâm trạng của họ có thay đổi khi đang lái xe hay không? Một số người trước đây đã từng là người lái xe bình tĩnh nay có thể trở nên giận dữ hoặc hung hăng.

Những thay đổi về động thái lái xe có thể đã và đang xảy ra trong một thời gian mà không hề được nhận thấy.

Nếu quý vị có những quan ngại về khả năng lái xe của một người, hãy cố gắng nói chuyện với họ hoặc với bác sĩ của họ. Quý vị cũng có thể liên lạc với Cơ Quan Cấp Bằng Lái Xe trong Tiểu Bang hoặc Lãnh Thổ của quý vị để thảo luận những quan ngại của quý vị. Cơ Quan Cấp Bằng Lái Xe có thể liên lạc với người lái xe và báo cho họ biết rằng họ cần phải được xét nghiệm y khoa và trắc nghiệm khả năng lái xe.

Thứ làm điều gì nếu người đó đã được thông báo rằng họ không được lái xe

Hãy nói chuyện một cách cởi mở với người lái xe về những vấn đề liên hệ. Hãy tìm những cách thức để giúp họ thực hiện quyết định thôi lái xe.

- Người đó có thể không hiểu tại sao họ lại không thể lái xe. Có thể là một điều hữu ích để biểu lộ sự đồng cảm với những cảm tưởng mất mát nhưng hãy đáp ứng bằng thông điệp ngắn gọn tức là bác sĩ tin rằng không lái xe thì an toàn hơn
- Điều có lẽ tốt nhất là tránh thảo luận hoặc tranh cãi vấn đề bằng lý lẽ
- Một lá thư của bác sĩ hoặc của cơ quan cấp bằng lái có thể giúp cho người đó chấp nhận sự quyết định
- Hãy cố gắng hỗ trợ cho những sinh hoạt thường lệ trong quá khứ bằng những hình thức di chuyển mới
- Hãy liên lạc với hội đồng hành chánh địa phương để tìm hiểu về các dịch vụ vận chuyển tức là thỉnh thoảng sẵn có dịch vụ xe buýt cộng đồng và phương tiện di chuyển đến những nơi hẹn
- Đối với những người lái xe lớn tuổi, cơ quan lưu thông và vận tải đường bộ trong mỗi Tiểu Bang và Lãnh Thổ phát hành một số tài liệu hướng dẫn về việc lái xe. Những tài liệu này thường được cấp phát miễn phí.
- Hãy tổ chức những chuyến đi chơi mà không đòi hỏi người bị bệnh sa sút trí tuệ phải lái xe.

- Hãy nêu những lý do tốt trong việc sử dụng phương tiện vận chuyển công cộng, hoặc dùng phương tiện lưu thông do người khác lái, như ít bị căng thẳng hơn, có thể ngoạn cảnh, và tiết kiệm phí tổn sử dụng xe hơi.

Nếu tất cả mọi nỗ lực khác đều thất bại hãy giấu chìa khóa xe hoặc làm cho xe không thể vận hành được.

Sự hỗ trợ cho thân nhân và những người chăm sóc bệnh nhân

Đối phó với vấn đề này có thể là một điều vô cùng khó khăn đối với một số người bị bệnh sa sút trí tuệ và thân nhân và những người chăm sóc cho họ. Nó có thể đòi hỏi sự đối xử khéo léo và tế nhị. Nếu quý vị muốn được giúp đỡ thêm hoặc nói chuyện một cách riêng tư với một người nào khác về tình huống đặc biệt của mình, xin hãy liên lạc với Đường Dây Giúp Đỡ Toàn Quốc về Bệnh Sa Sút Trí Tuệ (National Dementia Helpline) qua số **1800 100 500**.

Các Trung Tâm Commonwealth Carelink trên khắp nước Úc cung cấp thông tin về những chương trình và những dịch vụ chăm sóc cộng đồng khác nhau (kể cả phương tiện di chuyển) sẵn có để giúp cho những người sống tại nhà của họ. Hãy gọi số **1800 052 222** hoặc truy cập địa chỉ liên mạng www.commcarelink.health.gov.au

Thông tin thêm

Vào năm 2003, cơ quan Austroads phát hành những tiêu chuẩn sức khỏe mới dành cho những người lái xe tư nhân và xe thương mại. Những tiêu chuẩn này được mô tả trong nội dung của tài liệu mang tựa đề *Assessing Fitness to Drive (Thẩm Định Sức Khỏe để Lái Xe)*, tài liệu này sẵn có tại các địa chỉ liên mạng www.austroads.com.au và www.alzheimers.org.au

Hội Alzheimer's Australia cung cấp sự hỗ trợ, thông tin, dịch vụ giáo dục và tư vấn. Hãy liên lạc với National Dementia Helpline (Đường Dây Giúp Đỡ Toàn Quốc về Bệnh Sa Sút Trí Tuệ) qua số **1800 100 500**.

Dịch Vụ Tư Vấn Về Hành Vi Của Người Bị Bệnh Sa Sút Trí Tuệ Toàn Quốc (The National Dementia Behaviour Advisory Service [NDBAS]) là một dịch vụ tư vấn qua điện thoại cho thân nhân, những người chăm sóc và nhân viên làm nhiệm vụ chăm sóc bệnh nhân thay cho người chăm sóc chính để họ được tạm nghỉ ngơi (respite staff) là những người quan tâm về những hành vi của người bị bệnh sa sút trí tuệ. Dịch vụ này cung cấp ý kiến cố vấn kín đáo, toàn diện hoạt động 24 giờ mỗi ngày, 7 ngày mỗi tuần. Hãy liên lạc với họ qua số điện thoại **1300 366 448**.

Để có thêm thông tin và để xem những Tài Liệu Giúp Đỡ khác hãy truy cập qua địa chỉ liên mạng của chúng tôi là www.alzheimers.org.au

Alzheimer's Australia chịu trách nhiệm về nội dung của Tờ Giúp Đỡ này.

Tài liệu này chỉ cung cấp phần tóm lược tổng quát về đề tài được đề cập. Mọi người nên tìm ý kiến cố vấn chuyên môn cho từng trường hợp riêng của mình. Alzheimer's Australia không chịu trách nhiệm về bất kỳ sai sót hay bỏ sót nào trong tài liệu này.

© Alzheimer's Australia 2005

Sheet 2.7
July 2005
Translated
June 2006